

Trålare riskerar sprida kemvapen i svenska vatten

Fiskebåtar som trålar vid dumpningsplatser riskerar att riva upp bottensediment och lösgöra rester av kemiska stridsmedel, som sedan sprids vidare med vattenströmmarna. Flera experter vill se ett fiskeriförbud, men ett sådant beslut måste fattas på EU-nivå och i andra änden står en mäktig fiskerilobby.

På botten utanför Måseskär på Västkusten ligger uppskattningsvis 20000 ton kemvapen, packade i vrak som sänktes av de allierade i samband med krigsslutet.

Oftast handlar det om senapsgas som, trots att bombskalen i stor utsträckning vittrat sönder, stannar kvar i klumpform i bottensedimenten tack vare den låga temperaturen.

Andra kemikalier är ett större bekymmer, isynnerhet arsenik, som nu sprids från behållarna. Senapsgasen blandades ut med arsenik vilket gör att den fungerar även i kyla.

–De högsta arsenikkoncentrationerna är rakt nedströms från dumpningsområdet, säger Anders Tengberg, teknisk expert på undervattensmätning vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Det hänger ihop med att dumpningsplatsen utanför Måseskär under säsong dagligen besöks av fiskebåtar. Vrakets strukturer som fisken trivs i – till skillnad från andra syrefattiga avfallsplatser i Östersjön. När trålarna går förbi mellan vraket virvlar det om bland behållare och sediment och partiklar stiger upp så högt som 50 meter över botten och transporteras iväg 10–20 kilometer med strömmarna.

Trålningen i området är oroande, anser experter inom flera fack som vill se ett lokalt trålningsförbud. Från svensk sida är det möjligt att utfärda, men ett sådant förbud skulle endast gälla svenska fiskebåtar. För fiskebåtar under andra länders flagg vore det fortfarande fritt fram. Ett allomfattande trålförbud måste utfärdas av EU.

– Allt bestäms i Bryssel, eftersom medlemsstaterna har lämnat sina behörigheter för fiske i dessa vatten. Finns det bevis att kemiska vapen utgör risker för hälsa genom fiske blir det en sak för EU att centralt bestämma hur detta kan begränsas, säger juridikprofessor Said Mahmoudi.

Liknande problematik har Anders Tengbergs tyska kolleger fått erfara. Det rör sig om ett havsområde i närheten av en badort vid Kiel där mängder av explosiva bomber har dumpats på en förhållandevis liten yta.

Rädslan finns att trålning får de instabila pjäserna att detonera, vilket skulle medföra risker för människor och kringliggande byggnader. Att förbjuda trålning i området borde vara enkelt, resonerande man till i en början.

–Men det gick inte. Politiskt är det här enormt känsligt. Fiskerilob-

Fakta | Trålning vid Måseskär

■ **Dumpningsplatserna** vid Måseskär är på svenska sjökort utmärkta med symboler som avråder från fiske, ankring och dykning. Trots detta har mätningar utförda av Chalmers tekniska högskola i Göteborg kunnat visa på frekvent trålning vid vraket.

■ **Under 2015** placerades ett mätinstrument vid vraket, i syfte att samla in data för bedömning av miljörisker. Mätperioden var tänkt att sträcka sig över ett halvår, men instrumentet blev borttrålat redan efter tre veckor. Trots den korta insamlingsperioden bidrog instrumentet ändå med ett dataunderlag som visade på så gott som daglig trålningsaktivitet i området.

Källa: Chalmers tekniska högskola

byn är stark, säger Anders Tengberg.

Svenska institutioner planerar vidare provtagningar i Västerhavet för att skapa sig en bättre bild över vilka vrak som innehåller kemvapen och i vilken utsträckning de läckande pjäserna påverkar miljön.

En annan aspekt är att gifterna passerar över i matfisk. Enligt finländska laboratorietester ligger de uppmätta gifterna i fisk infångade vid vrakplatserna på en så pass låg nivå att de inte anses skadliga för människor.

–Men även om det handlar om små koncentrationer vill vi inte att kemiska stridsmedel ska hamna på matbordet, säger Fredrik Lindgren, utredare vid Havs- och vattenmyndigheten.■

Tomas Lauffs TT

[Trålare riskerar sprida kemvapen i svenska vatten](#)